

Важливі аспекти економічної взаємодії

(Бабанін О.С.: Україна – США: економічна співпраця. – Львів: Українська академія друкарства, 2011. – 336 с.)

Олександр Ястремський

Монографія О.С. Бабаніна написана на важливу і актуальну тему, адже американський напрям є перспективним у зовнішньоекономічній політиці України.

На підставі вивчення широкого кола джерел і науково-аналітичних матеріалів українською, англійською і російською мовами автор вперше в українській економічній літературі кваліфіковано розглянув цілий комплекс основних аспектів українсько-американського співробітництва в галузі торгівлі, інвестицій, офіційної технічної допомоги, енергетики, а також науки і технологій. Робота складається зі вступу, передмови, семи розділів, висновків, післямови і додатків.

Безперечний інтерес становить перший розділ монографії, в якому автор розглядає проблеми кореляції ділових циклів України і США, а також питання поживлення двосторонньої торгівлі з погляду теорії гравітації. У цьому розділі вперше запропоновано застосування принципу «українського дня» як певного мінімального орієнтира для піднесення і підтримання економічних відносин між обома країнами на належному рівні, який відповідав би принципам Хартії про стратегічне партнерство між Україною та США від 19.12.2008 р.

У другому розділі вивчаються питання співпраці в галузі торгівлі між Сполученими Штатами, Європейським Союзом, Японією, а також трьома постсоціалістичними країнами – Украї-

ною, Польщею і Російською Федерацією протягом 2004–2008 р. Наголошено на потребі докорінного поліпшення структури українського експорту до США за рахунок товарів з вищим ступенем доданої вартості. Як зразок, зазначено успіхи польських промисловців, які зуміли як відчутно збільшити обсяги поставок до Сполучених Штатів, так і вийти на американський ринок з продукцією польського машинобудування і новими знаніємисткими технологіями.

Перевагою монографії є створення цілісної картини українсько-американських економічних відносин і виокремлення більшості перешкод, які заважають плідному розвитку двостороннього співробітництва. Важливим є підхід автора до оцінювання проблемних питань в українсько-американській торгівлі з погляду Світового банку і потужного американського експортно-кредитного агентства – Ексімбанку США.

Для фахівців у галузі економічного зростання особливий інтерес становить розділ, присвячений інвестиційній проблематиці. Подано класифікацію американських закордонних інвестицій в різні країни і регіони світу, хоча це питання потребує подальшого детальнішого розгляду і аналізу. Автор наголошує на лідерстві Сполучених Штатів у галузі міжнародних інвестицій і звертає увагу на необхідність якнайскорішого вирішення застарілих інвестиційних суперечок між

Україною і США. Обсяг інвестицій США в Україну є надзвичайно малим з огляду актуальної потреби в структурному реформуванні і технологічній модернізації вітчизняної економіки.

Інвестиційну складову двосторонніх економічних відносин доповнює п'ятий розділ, де чи не вперше в українській економічній літературі висвітлено широкий спектр проєктів американської офіційної технічної допомоги Україні, які певним чином сприяють вирішенню поточних економічних проблем нашої держави, а також її інтеграції в світове економічне господарство і створення сучасних ринкових інституцій.

У шостому і сьомому розділах монографії розглядаються різні аспекти двосторонньої співпраці в галузі енергетики, науки і технологій. Для України, якій протягом двох десятиріч не вдалося подолати надмірну зовнішню енергетичну залежність, великий інтерес становить досвід США щодо поліпшення рівня власної енергетичної безпеки, зокрема за рахунок розвитку інтелектуальних енергосистем, альтернативних і відновлювальних джерел енергії тощо.

Найцікавішим, на мій погляд, є розділ монографії, присвячений ролі науково-технологічного компонента в зростанні як економіки Сполучених Штатів, так і (потенційно) економіки України. Розглядаючи проблематику українсько-американських відносин, автор наголошує, що саме співпраця в галузі науки і технологій є найперспективнішим напрямом взаємовигідного співробітництва обох країн. В умовах, коли проголошено завдання входження України до групи двадцяти провідних держав світу, нагальною стає потреба відновлення і динамічного розвитку науково-технологічного потенціалу нашої держави, адже шлях сировинного екстенсивного розвитку економіки України протягом останніх двадцяти років

не сприяв створенню потужного модернізованого господарства країни і суттєвому піднесенню життєвого рівня громадян України. Згідно з даними останніх наукових досліджень, сьогодні Україна переважає Сполучені Штати лише за одним показником, а саме «якістю викладання математики і природничих дисциплін». Отже, логічно було б налагодити взаємовигідну співпрацю в цій сфері, що позитивно вплинуло б на розвиток фундаментальних і прикладних досліджень в Україні, сприяло б модернізації обладнання українських науково-дослідних установ і лабораторій, яке в багатьох НДІ і університетах не оновлювалося протягом останніх 20–30 років. Слушною є пропозиція щодо налагодження виконання науково-дослідних робіт на замовлення американських державних і приватних структур силами українських науковців, що було б практичним впровадженням принципів, закладених в Угоді про науково-технічну співпрацю між Україною і США від 4.12.2006 р.

Даючи безумовно позитивну оцінку монографії, варто зробити декілька рекомендацій і зауважень, які автору слід урахувати в ході подальшого вивчення проблематики українсько-американських економічних відносин.

Зокрема, в умовах загострення світової фінансово-економічної кризи бажано було б розглянути характер і динаміку українсько-американської співпраці в борговій галузі. Хоча величина державного боргу України Сполученим Штатам є порівняно невеликою, проте уряд США справляє великий вплив на виділення коштів Міжнародним валютним фондом, штаб-квартира якого розташована за два квартали від Білого дому.

Потребує широкого висвітлення і українсько-американське співробітництво в галузі освіти. Внесок США у підго-

товку українських наукових кадрів і спеціалістів у сфері сучасного ринкового господарства важко переоцінити. За оцінками експертів, для динамічного функціонування ринкової економіки в певній трансформаційній країні, їй потрібно підготувати на тисячу чоловік населення принаймні одного фахівця відповідно до сучасних західних стандартів у галузі економіки, юриспруденції, менеджменту, маркетингу тощо. Протягом двох останніх десятиріч майже 10 тисяч фахівців з України здобули освіту або пройшли курс перекваліфікації в Сполучених Штатах; значно більше українських громадян взяли участь у тренінгах і короткотермінових курсах у галузі ринкової економіки, організованих за підтримки американських державних і приватних структур. Особливої уваги заслуговувало б висвітлення досвіду роботи EERC (Economic Education and Research Consortium, Консорціуму економічних досліджень і освіти) при економічному факультеті Національного університету «Києво-Могилянська академія», створеного за фінансового і інтелектуального сприяння Сполучених Штатів у 1996 р. для підвищення стандартів освіти і підтримки прикладних досліджень у галузі економіки. Наукова мережа Консорціуму стала інкубатором оригінальних наукових ідей, надаючи молодим українським науковцям доступ до необхідних даних і наукової літератури, відкриваючи широкі можливості для спілкування з відомими фахівцями. Майже 50 випускників EERC після

продовження навчання в провідних університетах США, Канади, Великої Британії тощо успішно захистили дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі економіки, чим підтвердили високу якість підготовки в НАУКМА і сприяли інтеграції української науки у світовий науково-технологічний простір.

Крім того, потребують вивчення питання взаємодії України і США в галузі вдосконалення бюджетної і податкової систем, фондового ринку, страхування, регіональної і місцевої співпраці тощо. Більше уваги слід було б приділити співробітництву в галузі послуг, зокрема створенню програмного забезпечення, адже Україна і Сполучені Штати разом з Росією та Індією входять до четвірки провідних країн світу в сфері аутсорсингу.

Проте вищезгадані рекомендації не знижують загальної вартості роботи. Дослідження безумовно становить інтерес для навчальних і наукових закладів, фахівців у галузі світового господарства і міжнародних фінансів. У вищих навчальних закладах для студентів і магістрантів, які спеціалізуються в галузі міжнародної економіки і міжнародних фінансів, доцільно організувати спеціальні курси «Економіка США» і «Економічна співпраця між Україною і США» з використанням матеріалу монографії.

Рецензована монографія є оригінальним науковим дослідженням, яке відкриває новий напрям у українській економічній літературі.

<http://www.kennan.kiev.ua/kkp/content/publications/Agora10.pdf>

Інститут Кеннана в Україні, часопис «Агора».
Випуск №10. «Переосмислюючи демократію: Україна і світовий контекст», с. 149-151.